

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Setkání FICE

Hustopeče

22-23. března 2023

Obsah příspěvku

1. Aktuality
2. Informace k přípravě nového zákona, který nahradí zákon č. 109/2002 Sb.
3. Diskuze, dotazy

Účast na klíčových pracovních jednáních, poradách

- 25.-27.4. pořádá O223 poradu se všemi řediteli PŘO v Hotelu Medlov na Vysočině
- 22.-23.3.2023 účast na poradě FICE s dětskými domovy v Hustopečích u Brna
- 5.-6.4.2023 výjezd na jednání s VOŠMT Olomouc
- ????? jednání Asociace náhradní výchovy se zařízeními Skalský dvůr
- 25.-26.5.202 jednání Rozpravy Ostravice pořádané Asociací speciálních pedagogů

Komunikace

- Čtvrtletník pro PŘO – elektronické periodikum pro všechny pracovníky v našich zařízeních, distribuováno i na kraje a partnery (příspěvateli jsou i kraje, KVOP, ČŠI, asociace apod.)
- Vytvořeny v Teams kanály, kde sdílíme s terénem materiály, připomínkujeme je navzájem – přístup mají všichni členové pracovních skupin
- Vytvořený elektronický systém pro sdílení a sběr dat z PŘO IS-PRO – spravuje NPI, ředitelé průběžně vkládají a aktualizují data o svých zařízeních, v rámci MŠMT přístup do IS-PRO má věcný odbor, ekonomická sekce, legislativa, audit, kontroly, investiční oddělení

Koordinační orgán péče o ohrožené děti

- aktuálně probíhají nominace na straně resortů, odborných institucí a asociací
- jednání orgánu bude probíhat min. 2x ročně – předpoklad červen - listopad

Klíčové dokumenty

- **Dlouhodobý záměr** přímo explicitně vyjadřuje podporu a rozvoj sítě SVP a vytváření specializovaných ambulantních služeb, zejména v oblastech, kde je jejich nabídka dosud nedostatečná, a v lokalitách, kde je z hlediska vyššího počtu dětí s rizikovým chováním potřebná.
- Větší důraz na prevenci rizikových forem chování také klade **Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+**, zejména pak v posílení práce s rizikovými rodinami a znevýhodněnými dětmi.
- Zpráva kanceláře VOP 2022

MPSV

Sjednotíme systém péče o ohrožené rodiny a děti ze tří resortů do gesce MPSV.

V souladu s kompetenčním zákonem:

§ 9

(1) Ministerstvo práce a sociálních věcí je ústředním orgánem státní správy pro pracovněprávní vztahy, bezpečnost práce, zaměstnanost a rekvalifikaci, kolektivní vyjednávání, mzdy a jiné odměny za práci, důchodové zabezpečení, nemocenské pojištění, sociální péči, péči a pracovní podmínky žen a mladistvých, právní ochranu mateřství, péči o rodinu a děti, péči o občany, kteří potřebují zvláštní pomoc, a pro další otázky mzdové a sociální politiky.

MŠMT

V zařízeních ústavní a ochranné výchovy posílíme prevenci a upravíme podobu náhradní péče o děti tak, aby se co nejvíce přiblížila rodinnému prostředí.

V souladu s kompetenčním zákonem:

§ 7

(1) Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je ústředním orgánem státní správy pro předškolní zařízení, školská zařízení, základní školy, střední školy a vysoké školy, pro vědní politiku, výzkum a vývoj, včetně mezinárodní spolupráce v této oblasti, a pro vědecké hodnosti, pro státní péči o děti, mládež a tělesnou výchovu.

Šetření, data, analýzy

- První sběr byl aktuálně ukončen, týkal se **sběru dat z prostředí dětských domovů**. V případě dětských domovů neprobíhá, na rozdíl od jiných školských zařízení, v rámci běžného výkaznictví sběr dat za jednotlivá místa poskytování (pouze za celé IZO). V případě dětských domovů s vícero místy poskytování tedy nedisponujeme informací o lůžkové kapacitě, počtu skupin a počtu dětí v jednotlivých místech poskytování. Proto realizujeme toto zjišťování.
 - Výstupy z šetření by měly být k dispozici na přelomu března/dubna.
- Aktuálně probíhá mimořádný sběr dat, která nejsou sbírána v rámci výkazu Z14. Žádáme o data podle stavu k 31.1.2023. Jedná se o **data, která doplní údaje o skladbě dětí a poskytované péči v jednotlivých zařízeních**.
 - Výstupy z mimořádného sběru dat by měly být k dispozici na přelomu dubna/května.

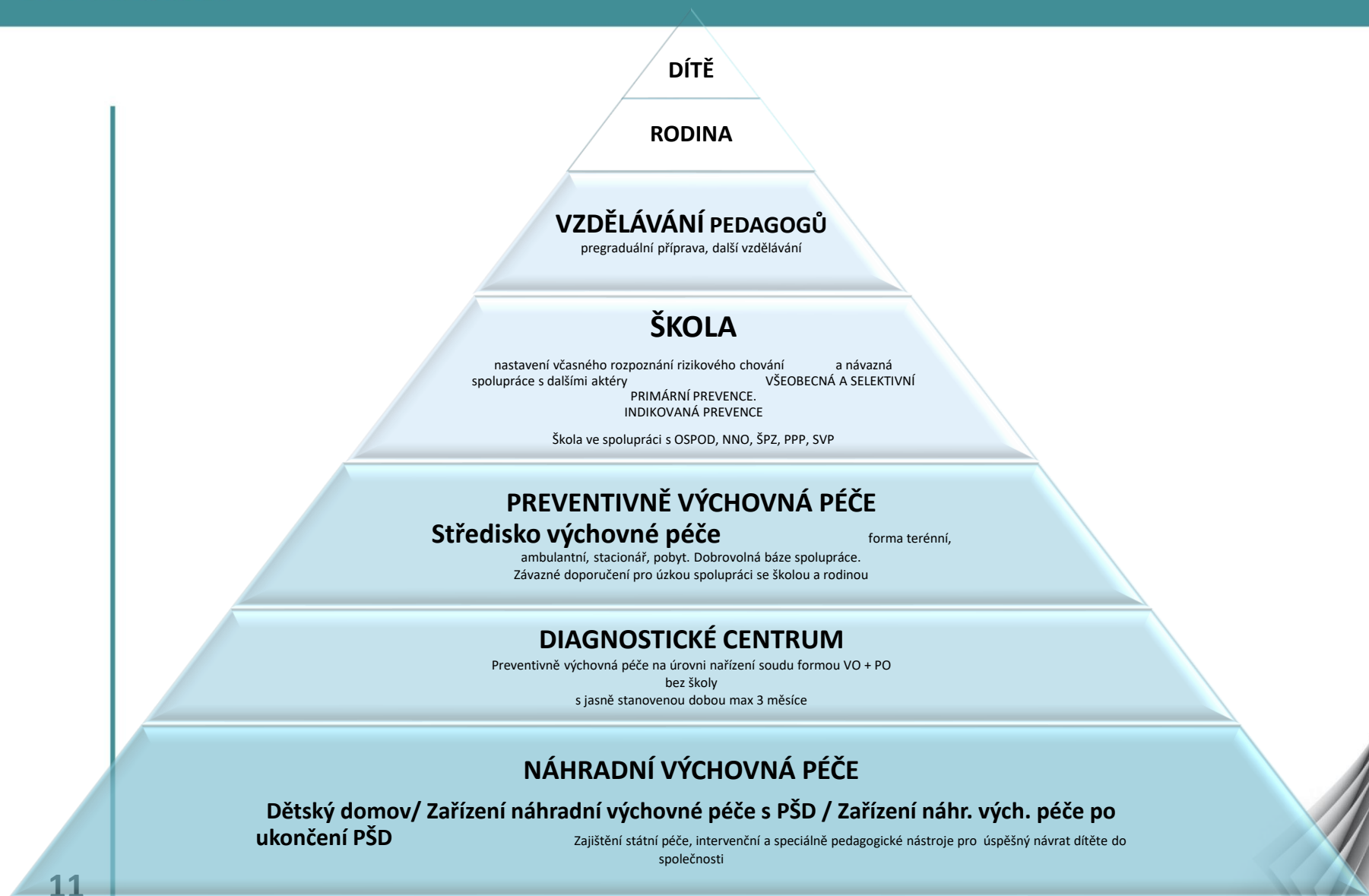
Příprava věcného záměru nového zákona

- Termín dle Legislativního plánu prací vlády 31.12.2023
- Pracovní skupiny
 - meziodborová MŠMT
 - meziresortní – resorty, odborné platformy (KVOP, CŠI), asociace
 - preventivní – střediska výchovné péče + diagnostické ústavy
 - následná péče - dětské domovy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy
- dle nastaveného harmonogramu do léta bude věcný záměr zákona schválen na úrovni MŠMT, následně půjde do vnějšího schvalovacího procesu

- Stávající právní úprava dostatečně nezohledňuje specifika individuální péče o děti
- Výchovné, vzdělávací a bezpečnostní metody, jež jsou v péči o tyto děti na základě odborného posouzení využívány, často zasahují do jejich základních práv, a proto musí mít, včetně nastavení systému jejich kontroly, jasný podklad v právní úpravě. Péče je často nedostatečně individuální.
- Chybí zde zákonem daná specifika péče a povinnosti zajistit odbornou a intenzivní individuální péči i s případnými režimovými opatřeními, zasahují-li do práv dítěte.

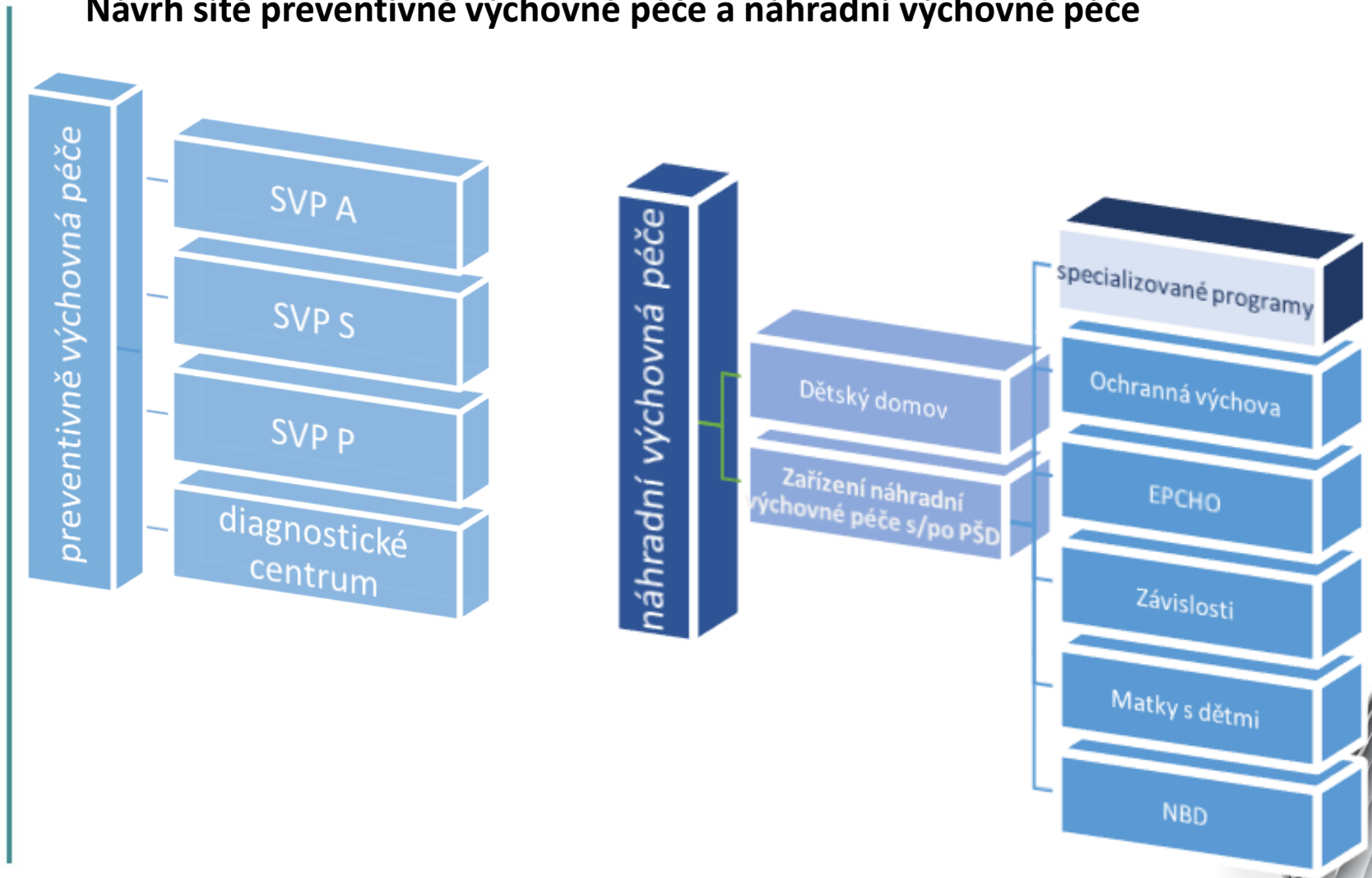
Stávající systém nepružně reaguje na potřeby dětí, a tak jsou děti v zařízeních neúměrně dlouho, a to jak v případech, kdy je dítě:

- **správně umístěno** a má dojít k jeho návratu do rodiny;
- **správně umístěno** a má dojít k přemístění do následného zařízení (nejčastěji v případech přechodu z povinné školní docházky na střední vzdělávání);
- **správně umístěno**, ale neúměrně dlouho v diagnostickém ústavu;
- 10 → **nesprávně umístěno** a je nezbytné je přemístit do zařízení s adekvátní péčí ve vztahu k jeho potřebám.

Návrh sítě

Návrh sítě preventivně výchovné péče a náhradní výchovné péče

Rozdíl mezi SVP a DC:

- SVP pro motivované klienty na základě dobrovolnosti
- DC pro klienty na základě rozhodnutí soudu - předběžné nebo výchovné opatření, na maximálně stanovenou dobu

- srozumitelně a transparentně stanovena kritéria směřující k nejvhodnějšímu umístění dítěte dle jeho potřeb do zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy
- tato diferenciací by predikovala, do jakého typu zařízení dítě bude umístěno.
- doporučení k nařízení ústavní výchovy ze strany SVP/DC pro **každé dítě**, jemuž by ústavní výchova měla být nařízena při využití výše zmíněné typologie potřeb dítěte.
- postup by zaručoval umísťování dětí do sítě státní péče podle jejich potřeb, ale také jako poslední preventivní intervence, která může celý proces směřující k nařízení ústavní výchovy přehodnotit.

- DC budou zařazena do systému jako **poslední preventivní článek** před rozhodnutím o nařízení ústavní či uložení ochranné výchovy
- Před navržením ústavní výchovy považujeme za klíčovou realizaci případové konference/setkání. **Závěrečná zpráva** DC (případně zpráva z pobytového SVP) a výsledek případové konference budou součástí dokumentace OSPOD pro soud, ke které soud v rámci rozhodování přihlíží.
- Aby bylo možné zajistit, že bude soud přihlížet při rozhodování o uložení ústavní výchovy také **ke stanovisku** DC, bude v zákoně č. 359/1999 Sb. §14 odst. 4) stanoveno, že součástí vyjádření obce s rozšířenou působností bude i zpráva z komplexní diagnostiky z DC. Toto vyjádření bude součástí dokumentace OSPOD pro soud, ke které soud v rámci rozhodování přihlíží.

Na úrovni zákona:

- **zamezit nesprávnému umístování dětí** do zařízení, díky čemuž nemůže být poskytována adekvátní péče v souladu s jejich potřebami a nejlepším zájmem;
- **vymezit**, že do školských zařízení budou umístovány pouze děti, jejichž zdravotní stav a míra rizikového chování umožňuje vzdělávání v daném typu školského zařízení. V případě, že u dítěte převažují zdravotní důvody či sociální důvody, je v jeho zájmu nejprve vyřešit tyto problémy a teprve následně zabezpečit vzdělávání. Dítě by v takovém případě do školského zařízení nemělo být umístěno.
- možnost upravit **rozsah práv a povinností dětí** v daném zařízení podle jejich individuálních a specifických potřeb a dle stanovené typologie/kontrolní mechanismy

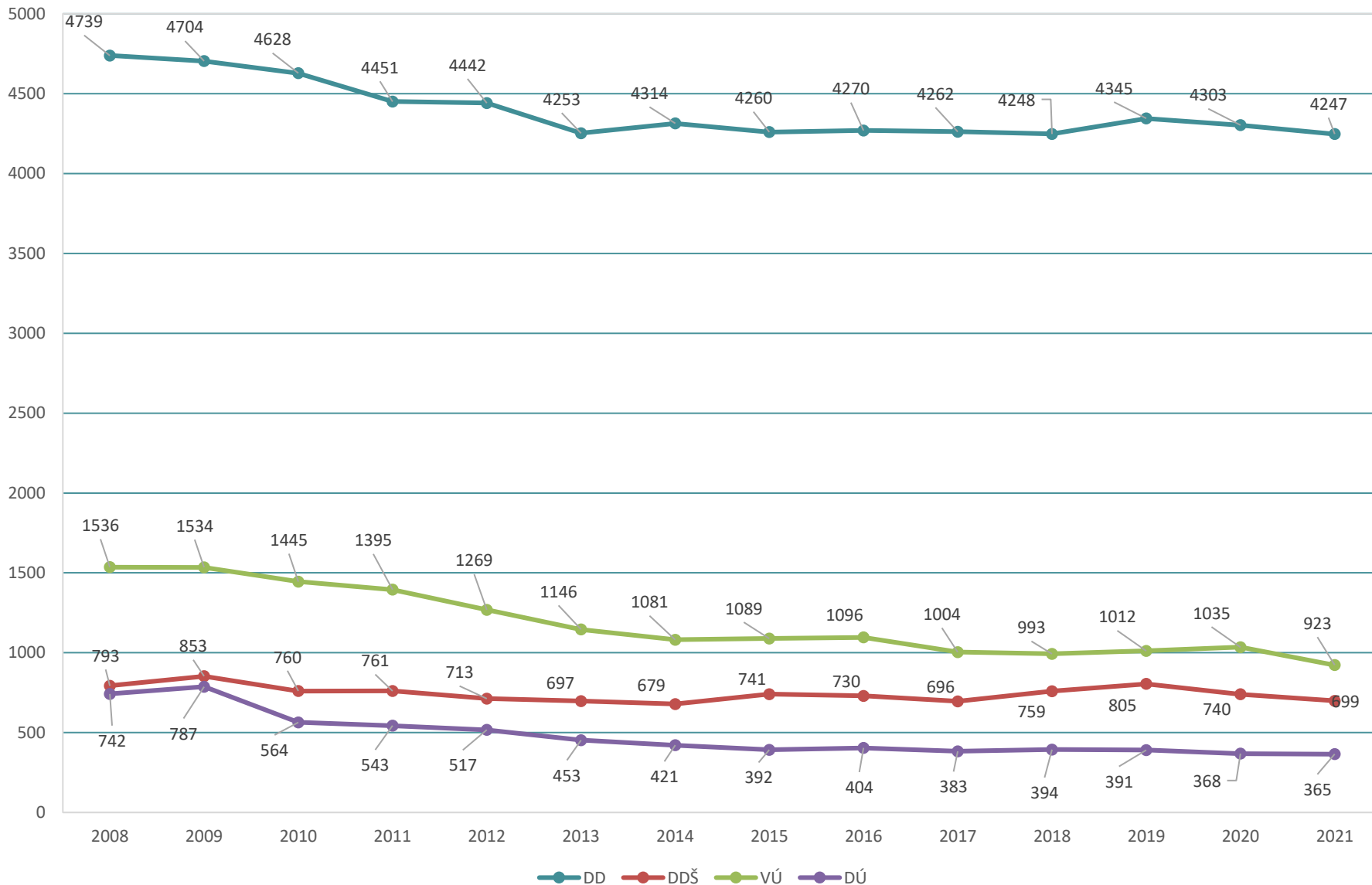
Prioritní řešená témata nového zákona

- 1. Zabezpečení kvality péče o děti v podobě standardizovaných přístupů a strategií práce s dětmi s poruchami chování.**
- 2. Prevence umístování dětí do náhradní výchovné péče**
- 3. Minimalizace doby strávené dítětem v ústavní výchově**
- 4. Minimalizace znaků ústavnosti zařízení**

Procentuální trend umísťování dětí je neměnný bez ohledu na počet dětí v republice

		2014/2015	2015/2016	2016/2017	2018/2019	2021/2022
DDŠ	Celková lůžková kapacita	1 039	959	906	958	970
	Počet umístěných dětí	679	741	730	759	740
	% podíl k celkové populaci dětí stejné věkové kohorty	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08
VÚ	Celková lůžková kapacita	1 307	1 237	1 168	1 096	1 061
	Počet umístěných dětí	1 081	1 089	1 096	993	1035
	% podíl k celkové populaci dětí stejné věkové kohorty	0,26	0,27	0,27	0,25	0,24
DÚ	Celková lůžková kapacita	504	504	478	478	468
	Počet umístěných dětí	421	392	404	394	368
	% podíl k celkové populaci dětí stejné věkové kohorty	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03
DD	Celková lůžková kapacita	5 004	4 987	4 998	4 964	4 903
	Počet umístěných dětí	4 314	4 260	4 270	4 248	4 247
	% podíl k celkové populaci dětí stejné věkové kohorty	0,34	0,33	0,33	0,45	0,44

Počet dětí v DD, DDŠ, VÚ a DÚ k 31. 10. daného roku

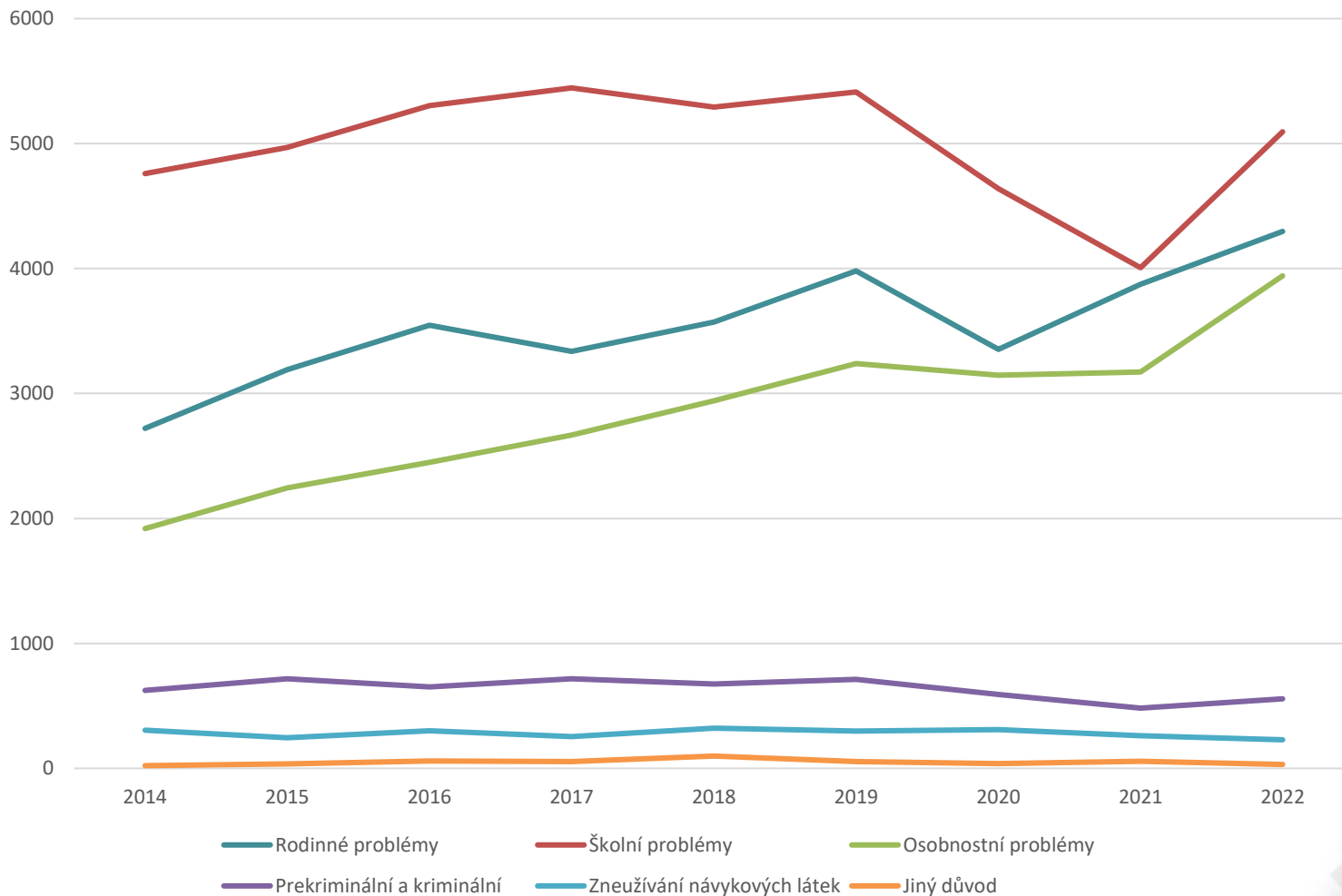
Zabezpečení kvality péče

Je nezbytné na účelu zákona stanovit:

1. cíl a účel standardů kvality péče,
2. povinnost poskytovat péči v souladu se standardy,
3. systém metodického vedení pro jejich hodnotitele i pro pracovníky, kteří zařízení či střediska metodicky vedou,
4. a systém hodnocení při posuzování naplňování standardů.

V tomto smyslu bude také rozšířeno zmocnění k vydání prováděcího právního předpisu.

Hlavní důvod příchodu klienta do střediska

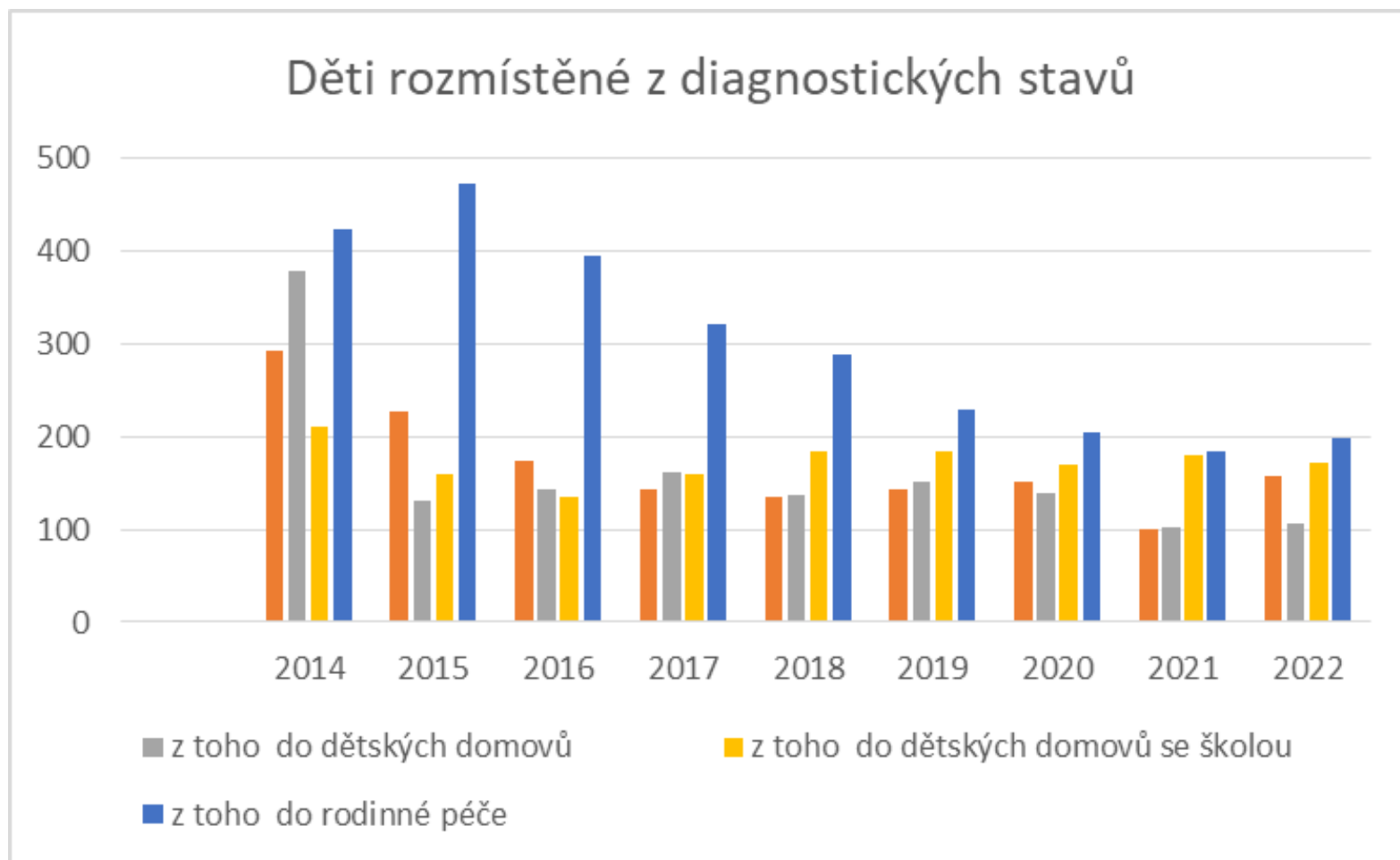

Počty přijatých a rozmístěných dětí diagnostickými ústavami (barevné řádky představují stav po nabytí účinnosti NOZ)

	kapacita	přijato	rozmístěno	*pobyt delší než 8 týdnů
2021-2022	365	889	574	243
2020-2021	368	1293	671	256
2019-2020	391	1268	721	248
2018-2019	394	1166	746	244
2017-2018	383	884	799	
2016-2017	404	1024	863	
2015-2016	392	1129	1011	
2014-2015	421	1392	1353	
2013-2014	453	1716	2118	
2012-2013	517	2055	2496	
2011-2012	543	2096	2634	
2010-2011	564	2158	2790	

*Délka pobytu je vykazována od roku 2018-2019.

Děti rozmístěné z diagnostických ústavů v letech 2014 - 2022

Návrh rozdělení typologie potřeb dětí v institucionální péči:

I. vyžadující občasnou kontrolu a vyžadující občasné vedení a stálou kontrolu

→ osamělé děti, tzv. oboustranní sirotci, děti ohrožené, které pocházejí ze sociálně nepodnětného a neuspořádaného rodinného prostředí, jejichž výchova je ve zvýšené míře ohrožena sociálně patologickými jevy.

Návrh typu zařízení: DD

II. vyžadující stálé vedení i kontrolu

→ děti rizikové, tzn. děti s výchovnými problémy, špatnou školní docházkou, experimentující s drogami atp.

Návrh typu zařízení: DDŠ, VÚ, specializované programy

III. vyžadující soustavnou intenzivní individuální péči

→ děti, které již mají zkušenosti s kriminalitou a u nichž je odůvodněná obava, že budou v trestné činnosti dále pokračovat.

Návrh typu zařízení: DDŠ, VÚ – ochranná výchova, EPCHO

Včasnost zjištění potřeb dítěte a dostupné a efektivní poskytnutí cílené intervence lze zabezpečit zejména prostřednictvím:

- cílené a účinné depistáže rizikových dětí (sociální práce, pedopsychoiatrii),
- na úrovni školy formou –
 - zvyšování kompetencí pedagogů na školách k včasné identifikaci potřeb dítěte vedoucí k nezbytné preventivní intervenci vedoucí k odklonění od rizikového chování, příp. minimalizaci dopadů s rizikovým chováním souvisejících se vzděláváním;
 - změny přístupu pedagogů k rizikovým dětem, zvyšování kompetencí ke zvládnutí rizikového chování dětí;
 - větší příprava pedagogických pracovníků v rámci pregraduálního vzdělávání - nezbytnost zařazení tématu prevence ohrožení dítěte a aktualizace obsahu vzdělávacích aktivit (pregraduálních, postgraduálních i v rámci DVPP);
 - cílené, systémové a kontinuální práce školních metodiků prevence;
 - úzkého zapojení školních poradenských pracovišť (výchovných poradců, školních psychologů, školních metodiků prevence, speciálních pedagogů apod.);
 - tvorbu a ověřený návrh fungujícího meziresortního systému/spolupráce. Spolupráce na komunální úrovni všech relevantních subjektů – NNO, ŠPZ, SVP apod.

Prevence

- SVP (klientela, úhrada za péči)
- DC (klientela, omezení doby realizace diagnostiky)

SROVNÁNÍ ÚHRADY NÁKLADŮ V SVP A ZAŘÍZENÍCH PRO VÝKON ÚV

	Úhrada péče v SVP (Kč / měsíc)			Úhrada péče v zařízení (Kč / měsíc)
	stravné	ubytování	celkem	celkem
VĚK 11 – 14 LET	2130 -3690	120 - 300	2250 – 3990	1503
VĚK 15 – 18 LET	2640 - 4980	120 - 300	2760 – 4980	1742

Zákonné vymezení zařízení a poskytovaných specializovaných programů dle potřeb dětí.

Od takového vymezení se odvíjí nastavení:

- hodnocení dětí,
- kvalifikace a kompetence pedagogů, kteří s takovými dětmi pracují a další personální podmínky
- i podmínky prostředí, které zařízení nabízí.

Jedná se o zaměření programů:

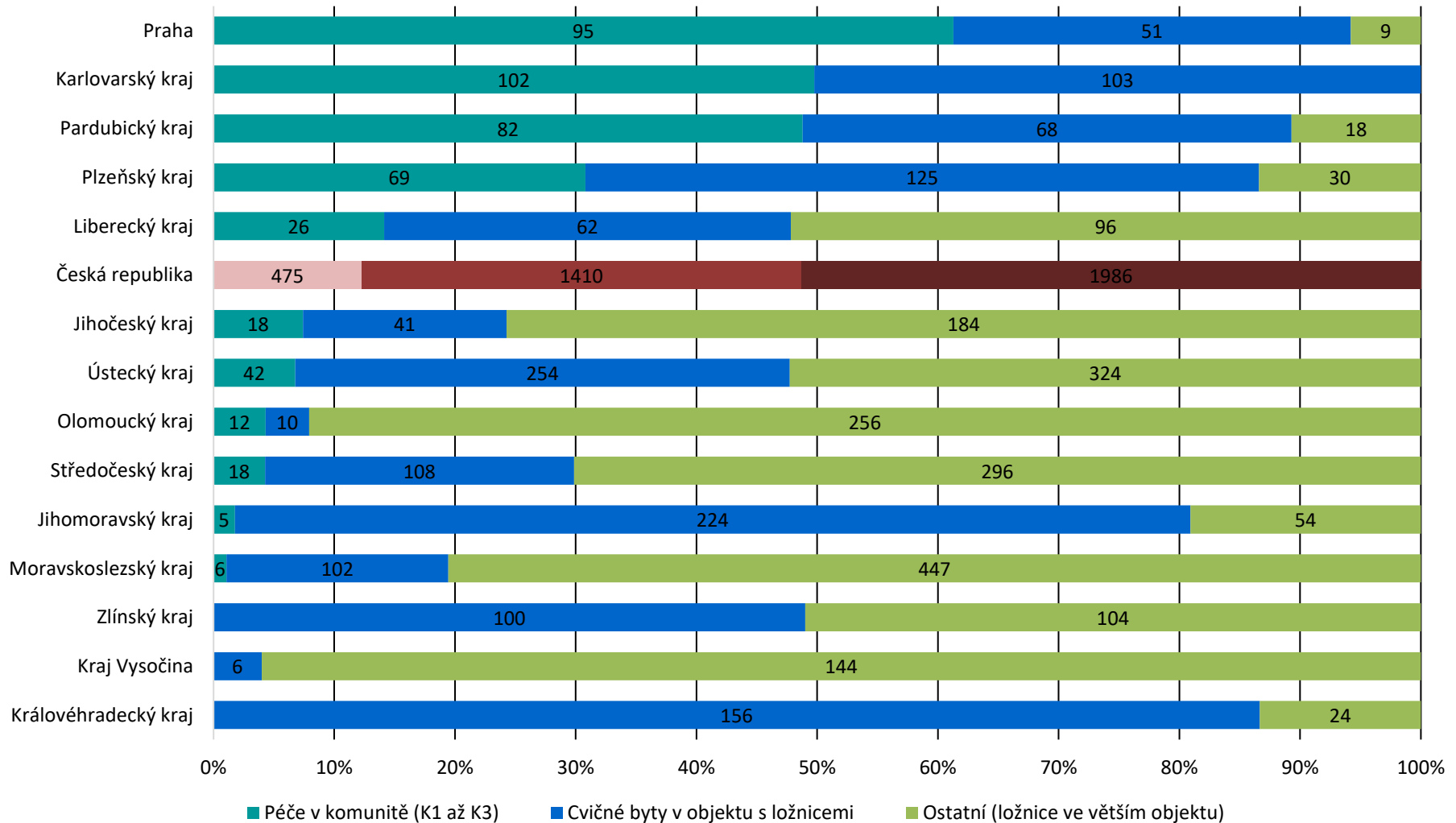
- **na ochrannou výchovu** – stávající právní úprava je dostatečná, je nezbytné zrušit na rovní zákona možnost výjimek a **striktně odlišovat institut ústavní a ochranné výchovy**;
- **na děti s potřebou intenzivní péče** (současná oddělení VLO) - dle zákona č. 109/2002 Sb. je účelem specializovaných zařízení poskytovat péči dětem, které pro svou přechodnou nebo trvalou duševní poruchu vyžadují výchovně léčebnou péči. V těchto specializovaných zařízeních probíhá zvýšená medikace psychofarmaky, zařízení úzce spolupracují s pedopsychiatry a adiktologickými poradnami. V současné době je psychiatricky medikováno téměř **90 % umístěných dětí** a podávání léků provádí pracovník pověřený ředitelem zařízení, proškolený v oblasti medikace. V oblasti práce s dětmi se závislostmi narůstá počet umístěných dětí a užívání návykových látek již přechází v závislost. Péče o děti zasahuje svým obsahem jak do oblasti:
 - školství (pedagogická, speciálně pedagogická – etopedická, psychologická, výchovně – vzdělávací) a
 - zdravotnictví (psychiatrická, lékařská – medikace, adiktologická, psychoterapeutická).
- **na extrémní poruchy chování** – kategorie extrémních poruch chování definuje vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních. Podle ní se poskytuje výchovně vzdělávací činnost dětem, které jsou nebezpečné pro okolí. Jedná se o oddělení v zařízení, která v rámci školského systému poskytují detenci.

Na úrovni zákona:

- **zamezit nesprávnému umístování dětí** do zařízení, díky čemuž nemůže být poskytována adekvátní péče v souladu s jejich potřebami a nejlepším zájmem;
- **definovat specializované programy** (sít specializovaných programů bude nastavena mimo rámec zákona) v rámci ČR, díky které bude možné poskytovat péči dětem v souladu s jejich potřebami.
- vymezit, že **do školských zařízení budou umístovány pouze děti, jejichž zdravotní stav a míra rizikového chování umožňuje vzdělávání v daném typu školského zařízení**. V případě, že u dítěte převažují zdravotní důvody či sociální, je v jeho zájmu nejprve vyřešit tyto problémy a teprve následně zabezpečit vzdělávání. Dítě by v takovém případě do školského zařízení nemělo být umístěno. Z výše uvedeného vyplývají potřeby pro specializované programy - dle ustanovení § 38 odst. 1 písm. b) zákona č. 109/2002 Sb. - do zařízení nelze umístit děti s psychiatrickým onemocněním – schizofrenie, bipolární porucha, těžké depresivní a úzkostné stavy vyžadující psychiatrickou léčbu. Je nezbytné zřídit pro tyto děti zařízení, ve kterém bude působit odborníci z oblasti školství i zdravotnictví. Přesto současná praxe ukazuje opak, viz poslední případ umístění dítěte se schizofrenií do DÚ;

- **umožnit zaměstnávat v odůvodněných případech (VLO, drogy, EPCHO) zdravotnický nebo odborný personál kvalifikovaný podle zákona č. 96/2004 Sb.,** o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činnosti souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů (mimo zákon rovněž v rámci minimálního personálního standardu pro tyto typy zařízení bude zahrnut zdravotnický personál jako nepedagogický pracovník hrazený ze mzdových prostředků zařízení a dále pak definované nezbytné personální zabezpečení odstupňované dle intenzity potřeb dětí);
- v případě umístění nezletilé matky s dítětem se péče poskytuje i jejímu dítěti (dětem), avšak **v zákoně bude jednoznačně uvedeno, že dítě matku následuje bez uložené ústavní výchovy.** Upravit práva a povinnosti dítěte v zařízení tak, aby odpovídaly individuálním potřebám dítěte v návaznosti na specifika zařízení, ve kterém je dítě umístěno. Tato potřeba především vyplývá z různých typů potřeb dětí, kdy některá práva a povinnosti dítěte se při doslovné aplikaci dostávají do rozporu s výchovným a vzdělávacím působením na dítě, tedy s jeho nejlepším zájmem.
- **dát řediteli možnost upravit vnitřním řádem zařízení rozsah práv a povinností dětí v daném zařízení podle jejich individuálních a specifických potřeb (VLO, EPCHO).**

Rozložení kapacity dětských domovů (dle počtu rodinných skupin) v krajích ČR podle toho, jak probíhá péče

- Financování dětských domovů ze strany MŠMT předpokládá, že v jedné skupině (v případě DD tzv. „rodinná skupina“) by mělo být 6 až 8 dětí.
- **Do dětských domovů se ovšem zpravidla umísťují vážně ohrožené a značně traumatizované děti, které potřebují intenzivní individualizovanou péči. Tudíž i při počtu 6 dětí na skupinu je obtížně možné naplňovat jejich potřeby. Proto by 6 dětí na skupinu mělo být považováno nikoliv za minimální, ale spíše za maximální akceptovatelný počet dětí na skupinu.**
- Pokud budeme pracovat s 6 dětmi na skupinu jako limitem, bude činit maximální kapacita dětských domovů v ČR 3 684 dětí, protože v 138 DD je aktuálně celkem 614 rodinných skupin (3 684 je 614krát 6).
- Ze statistiky dnů strávených dětmi v zařízení (DD) ovšem vyplývá, že ve školním roce 2021/2022 bylo v DD celkem 4 042 obsazených míst.¹ Průměrný počet dětí ve skupině tedy byl vyšší než 6 (4 042 je více než 3 684). Na jednu skupinu v DD v průměru připadalo 6,6 dětí.² Více než 6 dětí na skupinu bylo v DD ve všech krajích ČR vyjma Pardubického a Libereckého.
- V případě Moravskoslezského a Ústeckého kraje dokonce v průměru připadalo na skupinu více než 7 dětí.

Do dětských domovů jsou již běžně umísťovány děti např.:

- vztahově traumatizované při umísťování z rodiny, mající potřebu dalšího zavztahování v náhradním prostředí, jsou přítomny i děti tzv. 2x opuštěné, které se vrátily z pěstounské péče, ať profesionální či klasické,
- zneužívané a týrané,
- předškolní, často mladší 3 let, neboť jsou součástí velké sourozenecké skupiny a není etické sourozence rozdělit,
- evidované v psychiatrických ambulancích, se specifickými poruchami učení, výjimkou nejsou ani děti autistické,
- s poruchami pozornosti, ADHD či hyperkinetickou poruchou,
- se zdravotním handicapem, u nichž je zanedbána stomatologická péče, endokrinologie, interna, zrakové vady a podobně,
- s poruchami a závadami v chování, vyžadující odbornou péči, která je zajišťována externě (psycholog, etoped).

V případě zařízení PŘO budeme usilovat o transformaci velkých objektů tam, kde je to možné, toto nebude klást nároky na změnu zákona. V rámci realizace ústavní výchovy musí zařízení podporovat **vzdělávání dětí v ústavní výchově v běžných školách**, a to na základě podrobného vyhodnocení jejich vzdělávacích potřeb, a vytvořením plánu přechodu do škol, které nejsou organizační složkou ústavního zařízení.

V případě dětských domovů navrhujeme **zavedení vyššího normativu** pro skupiny, kde probíhá péče neústavním způsobem spočívající v

Umožnění fungování transformovaných zařízení skrze:

- úpravy normativu na skupinu
- snížení počtu dětí ve skupině na 4-6 dětí
- nastavení minimální personálního standardu (např. u transformovaných zařízení, kde je vyšší personální potřeba - noční asistent a denní asistent zabezpečující stravu dětí)

Otázky směřující na DD:

- Projednání poptávky **využití pobytových služeb SVP ze strany DD** se zástupci DD – jak moc velký zájem je o pobytové služby SVP?
- A když nebude tato možnost, vnímají to DD jako problém?

- Jaký názor mají DD na to, že by veškeré děti před nařízením ústavní výchovy prošly SVP pobytem či DC?
- S tím souvisí větší síto – pravd. by do DD šly děti s většími problémy (chceme eliminovat ty děti, které mají jen sociekonomické problémy...)...

zakon109@msmt.cz

A nyní prostor pro vaše dotazy

Děkuji vám za pozornost

Martina Macová Budinská

budinskam@msmt.cz